3.6. Cennet ve Cehennem

Cennet ve cehennem ahiret hayatının son ve ebedî duraklarıdır.

Cennet

Cennet, örtmek, gizlemek anlamına gelen "cenn" kökünden türemiş bir isimdir. Sözlük anlamı, bitki ve ağaçlarıyla toprağı örten bahçe demektir. Çoğulu "cinan ve "cennat"tır. Kur'an'da, müminlerin ahiretteki "ebedî nimet ve saadet yurdu" için isim olarak kullanılır. Cennet ve oradaki hayat sonsuzdur.

Kur'an'da cennet için çeşitli isimler kullanılmıştır: Cennetünnaim, Cennetülmeva, Cennetiadn, darulhuld, firdevs, darusselam, darulmukame, el-makamulemin[97].

Görsel 6.10: Cennet nimetleri sonsuzdur.

Kur'an-ı Kerim'de cennet ve cennetlikler şöyle tasvir edilmiştir: Cennet, genişliği göklerle yer kadar olan, yakıcı sıcağın da dondurucu soğuğun da görülmeyeceği bir yerdir. Temiz su, tadı bozulmayan süt ve süzme bal ırmaklarının yer aldığı cennette, suyu zencefille kokulandırılmış tatlı su pınarı (selsebil) ve sonunda misk kokusu bırakan bir içecek de vardır. Cennet içeceği, baş ağrıtmayan, sarhoş etmeyen, günah işletmeyen, bir içecektir. Cennette türlü meyveler, hurmalıklar, nar ağaçları, bağlar, salkımları sarkmış muz ağaçları ve çeşit çeşit kuş etleri bulunur.

Cennetliklerin elbiseleri ince ve kalın halis ipektendir. Evleri güzeldir. Onlara hizmet etmek için ölümsüz gençler dolaşırlar. Altın kadeh ve tepsiler dolaştıran bu gençler güzelliklerinden dolayı birer inci sanılırlar. Cennettekilere altlarından ırmaklar akan, üst üste bina edilmiş köşkler vardır. Yorgunluk ve zahmet çekilmeyecek olan cennette, boş ve yalan söz işitilmez; kalplerden de kin sökülüp atılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'deki cennet tasvirlerinden biri de şu şekildedir:

"Müttakîlere vâdolunan cennetin durumu şöyledir: İçinde bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen sütten ırmaklar, içenlere lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır. Orada meyvelerin her çeşidi onlarındır. Rablerinden de bağışlama vardır. Hiç bu, ateşte ebedî kalan ve bağırsaklarını parça parça edecek kaynar su içirilen kimselerin durumu gibi olur mu?"[98]

"İman edip yararlı iş yapanlara gelince onlar da cennetliktirler. Onlar orada devamlı kalırlar."[99]

Cennet nimetlerinin insan akıl ve hayalinin alamayacağı güzellikte olduğunu Peygamber Efendimiz bir hadis-i şerifte şöyle açıklamıştır: "Cenab-ı Hakk buyuruyor ki: Salih kullarım için ben, cennette hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve insanın kalbinden geçmeyen nice nimetler hazırladım."[100] Bu konuda Kur'an da şöyle buyrulur.

"Yaptıklarına karşılık olarak, onlar için ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez."[101]

97. bk. Necm suresi, 15. ayet; Müminun suresi, 11. ayet; Şuara suresi, 85. ayet; Beyyine suresi, 8. ayet; Fussilet suresi, 28. ayet; Yunus suresi, 25. ayet; Fatır suresi, 35. ayet; Duhan suresi, 51. ayet.
98. Muhammed suresi, 15. ayet.
99. Bakara suresi, 82. ayet.
100. Buhari, Tefsir, Sure, 32; Müslim, Cennet, 1; Tirmizi, Tefsir, Sure, 32.
101. Secde suresi, 17. ayet.

Y YORUMLAYALIM

"Allah mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara, ebedi olarak kalacakları, içinden ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde çok güzel köşkler vadetti. Allah'ın rızası ise, bunların hepsinden daha büyüktür. İşte bu büyük başarıdır."

(Tevbe suresi, 72. ayet.)

"Yüzler vardır ki o gün ışıl ışıl parıldayacaktır. Rabblerine bakacaklardır."

(Kıyamet suresi, 22-23. ayetler.)

Ahiret inancının, hayatı anlamlandırmaya katkısını yukarıdaki ayetler bağlamında yorumlayınız.

Cehennem

Kelime olarak derin kuyu anlamına gelen cehennem, ahirette kafirlerin sürekli olarak, günahkâr müminlerin de günahları ölçüsünde cezalandırılmak üzere kalacakları azap yeridir.

Kur'an'da cehennem anlamında yedi isim daha kullanılmıştır. Bu isimler şunlardır: nâr (ateş), cahim (son derece büyük, alevleri kat kat yükselen ateş, düşenlerin çoğunun geri dönmediği uçurum), sair (çılgın ateş ve alev), haviye (kızgın ateş), leza (dumansız ve katıksız alev), sakar (ateş), hutame (obur ve kızgın ateş).[102] Bazı bilginler, bu yedi ismin cehennemin yedi tabakası olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Cehennem ve oradaki hayat, Kur'an'da şu şekilde nitelenir: Suçlular cehenneme vardıklarında, cehennem onlara büyük kıvılcımlar saçacak, uzaktan uğultusu işitilecektir. İnkârcılar için bir zindan olan cehennem, ateşten örtü ve yataklarıyla cehennemlikleri her taraftan kuşatan, yüzleri dağlayan ve yakan, deriyi soyup kavuran, yüreklere çöken kızgın ateş dolu bir çukurdur. Yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem, kendisine atılanlardan bıkmayacaktır. İnsanın içine işleyen bir sıcaklık ve kaynar su içinde, serin ve hoş olmayan kara bir dumanın gölgesinde bulunacak, cehennemliklerin derileri her yanışında, azabı tatmaları için başka deriler ile değiştirilecektir. Onların yiyeceği zakkum ağacı, içeceği kaynar su ve irindir. Orada serinlik bulamadıkları gibi içecek güzel bir şey de bulamayacaklardır.

Allah'ı (cc) görmekten mahrum kalacak olan inkârcılara Allah (cc) rahmet etmeyecek, cehennem azabı onları ebedî kuşatacaktır.

"Hayır! Kim bir kötülük eder de kötülüğü kendisini çepeçevre kuşatırsa işte o kimseler cehennemliktirler. Onlar orada devamlı kalırlar."[103]

"Bizim ayetlerimizi yalanlayıp da onlara karşı kibirlenmek isteyenler var ya, işte onlara gök kapıları açılmayacak ve onlar, deve iğne deliğine girinceye kadar cennete giremiyeceklerdir! Suçluları işte böyle cezalandırırız!"[104]

Günahkâr müminler ise cehennemde ebedî kalmayacaklar, Peygamberimizin (sav) hadislerinde de bildirildiği gibi, cezalarını çektikten sonra cennete konulacaklardır.[105]

Ahiret hayatının her devresinde olduğu gibi, cehennem azabını da, ruh beden ile birlikte çekecektir. Ancak cehennem hakkında bahsedilen, acı, ızdırap, azap, ateş vb. şeyler bu dünyadakilere benzemez. Bunların içyüzünü insanların bilmesi mümkün değildir. Ancak Allah (cc) bilir.

102. bk. Bakara suresi, 24. ayet; Maide suresi, 86. ayet; Ahzab suresi, 64. ayet; Karia suresi, 9. ayet; Mearic suresi, 15. ayet; Müddessir suresi, 27. ayet; Hümeze suresi, 4. ayet.
103. Bakara suresi, 81. ayet.
104. Araf suresi, 40. ayet.
105. Buhari, Rikak, , 51; Tevhit, 19; Tirmizi, Birr, 61; İbn Mâce, Mukaddime, 9.

Araf "sur, dağ ve tepenin en yüksek kısmı" manasındaki 'urfun' çoğuludur. A'râf suresinin 46. ayetinde yer alan bu kavramın sırat üzerinde yüksek bir yer veya cennetle cehennem arasında Uhud Dağı'na benzer bir yerin adı olduğuna dair görüşler olsa da tercih edilen görüşe göre araf, cennetle cehennemi birbirinden ayıran bölgedeki surun yüksek kısmının adıdır.[106]

Araf denilen yerde kimlerin bulunacağı (Ashâbü'l-A'râf) ile ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür. Ashabularafın sevap ve günahı eşit olan müminler, cennet veya cehennemlik durumu belli olmayanlar ile müşriklerin büluğ çağından önce ölen çocuklarının olabileceği söylenmiştir.

Kur'an'da tartıları ağır gelenlerle hafif gelenlerin durumları bildirildiği hâlde,[107] günahları sevaplarına eşit olanların durumları hakkında herhangi bir açıklama yapılmamış olması, ashabularafın ile kastedilenlerin iyi ve kötü amelleri eşit olan müminler olduğu yönündeki görüşün daha isabetli olduğuna delil gösterilebilir. Nitekim Araf suresindeki ayetler de bu görüşü desteklemektedir: **"İki taraf (cennetlikler ve cehennemlikler) arasında bir perde ve Araf üzerinde de herkesi simalarından tanıyan adamlar vardır ki bunlar henüz cennete giremedikleri hâlde (girmeyi) umarak cennet ehline: «selam size!» diye seslenirler. Gözleri cehennem ehli tarafına döndürülünce de: Ey Rabb'imiz! Bizi zalimler topluluğu ile beraber bulundurma! derler."**[108] Ayette yer alan "Ey Rabb'imiz! Bizi zalimler topluluğu ile beraber bulundurma!" ifadesi, bu duayı yapanların durumu ile ilgili henüz bir kararın verilmediğini göstermektedir.

Netice itibariyle Kur'an'da kıyamet sahnelerinden biri olarak yer alan araf hayırla şer arasında kararsız kalan insanlara, tercihlerini hayır yönünde kullanmaları için yapılmış ilahi uyarı içeren bir kavram olarak değerlendirilmelidir.[109]

106. bk. Araf suresi, 46. ayet; Hadîd suresi, 13. ayet.
107. bk. Araf suresi, 8. ayet; Müminun suresi, 102. ayet; Karia suresi, 6. ayet.
108. Araf suresi, 46-47. ayetler.
109. Yusuf Şevki Yavuz, "Araf", TDV İslam Ansiklopedisi, C 3, s. 259.